

LLIBRES

No som ningú (i som de tot)

Pirandello, amb humorisme cru, mostra uns personatges que són bèsties immorals

ANTONIO LOZANO

10 GEN 2018 - 21:48 CET

Luigi Pirandello.

Si Honoré de Balzac es proposà escriure 137 contes, novel·les i assajos que retratessin la societat francesa de la primera meitat del segle XIX amb la mateixa mirada rigorosa i no contaminada que el biòleg aplica a les espècies animals, Luigi Pirandello (Villaseta de Cávusu, 1867 - Roma, 1936) aspirà a reunir 365 relats en 24 volums que agafessin la societat italiana del canvi de segle per parlar de l'absurd de la condició humana en general (i si n'hi ha dues escoles a l'hora d'abordar aquest absurd, la lluminosa de Voltaire i la fosca de Kafka, posem per cas, no hi ha cap dubte que Pirandello s'alineà amb totes dues). Una ambició desmesurada saldada amb fallida des d'un punt de vista quantitatiu els vincula, però més rellevant —fora també dels modus operandi particulars— és que tots

dos van entendre la seva feina com un aixecar acta voraç dels seus congèneres i el seu temps fins al punt de crear constel·lacions on cabien tota mena de tipologies humanes, veritables arques de Noé amb exemplars ben variats d'*Homo sapiens*.

Contes per a un any comprèn 33 relats —així, doncs, seria potser més adient titular-ho Contes per a un mes (i xic)—, pels quals desfila un generosa ració de personatges que vehiculen l'humorisme cru que va ser la marca de fàbrica de l'autor, una visió entre satírica i desenganyada de l'existència, com un marcià que estudiés la Terra des de la seva nau i no sabés bé si els comportaments que observa són patètics, hilarants o dignes de la compassió que neix del que resulta inevitable. Rics i pobres, treballadors i rendistes, intel·lectuals o analfabets, sota la lupa de Pirandello tots exposen les seves misèries i vicis, la seva ignorància i manca de valors i de moral, les bèsties que porten dins. No és gens casual que en alguns relats, que són propers a la falla, els animals es demostrin més llestos (El corb de Mizzaro) que l'home, o més dignes de compassió que ell (Un cavall a la lluna). Fins i tot uns mobles vells se senten amb el dret de criticar-nos a les pàgines de *La casa de l'angoixa*.

Ni tan sols el coneixement i l'erudició —tret que exemplificava el mateix autor— se salven. A *L'heretgia càtara*, Bernardino Lamis, professor d'Història de les Religions, pateix un cas de gelosia professional tan acusat envers el seu col·lega alemany Hans von Grobler, autor d'una lloada monografia sobre l'especialitat compartida quan la seva passà desapercibuda, que el portarà a caure en un ridícul espantós. Les creences religioses (i les supersticions) també són sotmeses a un procés de desparasitament en peces com *L'avemaria d'en Bobbio*, on Marco Saverio Bobbio, un eminent notari que s'ha passat la vida amb el nas ficat dins de llibres de filosofia antiga i moderna, es pregunta si el mal de queixal que el té amargat ha desaparegut gràcies a una pregària atzarosa; o a *El goi*, on el jueu Danielle Catellani es plega a la fe catòlica que li exigeix el seu sogre fins que una nit de Nadal el dimoni el porta a fer-ne una de ben grossa.

Pirandello excel·leix en el retrat burleta dels personatges, deixant que la vestimenta o els adornaments configuren el caràcter. “La dona anava sobrecarregada d'or: unes grosses arracades li penjaven de les orelles; un collaret de doble volta li cenyia el coll; un gran fermall de llàgrimes li anava amunt i avall al compàs del pit, que semblava una manxa: una llarga cadeneta li sostenia el ventall, i una gran quantitat d'anells massissos gairebé impedièn el moviment dels seus toscs dits sanguinis”, llegim a *La casa d'en Granella*.

Val a dir que alguns contes no aspiren a més que contenir una petita gràcia o ho fien tot a un cop final sorprenent, però n'hi ha d'altres que posen en circulació

idees molt estimulants, cas, per exemple, de Món de paper, on un lector compulsiu que es queda cec es rebel·la contra la manca de sintonia entre els seus records i les lectures.

En qualsevol cas, uns contes magnífics per riure per no plorar que encaixen amb la gran cerca artística de l'autor (sintetitzada en el títol de la seva darrera novel·la, Un, ningú i cent mil): els gran misteri de la identitat múltiple que bateja ja no a la societat sinó dins de cadascú de nosaltres.